

Sygn. akt I CSK 853/14

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko Spółdzielni "K." w W.

i Skarbowi Państwa - Prezydentowi Miasta Stołecznego Warszawy

o ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 19 czerwca 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej - Spółdzielni

"K." w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 23 kwietnia 2014 r., sygn. akt I ACa 734/13,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od pozwanej Spółdzielni
"K." w W. na rzecz powoda kwotę 3600
(trzy tysiące sześćset) zł tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił częściowo powództwo powoda M. S. i stwierdził nieważność umowy ustanowienia użytkowania wieczystego na nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym [...], z obrębu [...], o powierzchni 371 m², położonej przy ul. [...] w W. i przeniesienia własności znajdującego się na tej nieruchomości budynku, zawartej w dniu 14 października 1994 r. pomiędzy pozwanymi - Skarbem Państwa a Spółdzielnią „K.” w W. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie (tj. co do żądania wydania tej nieruchomości).

Wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2014 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanej Spółdzielni „K.” w W. od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny, jakkolwiek nie podzielił wszystkich wniosków prawnych Sądu Okręgowego, za prawidłową uznał podstawę faktyczną i ocenę, że powód ma interes prawny w ustaleniu nieważności kwestionowanej umowy, ponieważ jedynie w ten sposób może podważyć przesłanki, które legły u podstaw odmowy uwzględnienia na drodze administracyjnej złożonego przez jego poprzednika wniosku o ustanowienie własności czasowej (obecnie użytkowania wieczystego) tej nieruchomości. Sąd drugiej instancji stwierdził, że umowa z dnia 14 października 1994 r. naruszała bezwzględnie obowiązujący art. 2c ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości w części dotyczącej nieodpłatnego przeniesienia własności znajdującego się na niej budynku, gdyż nie wzniosła go ani pozwana Spółdzielnia, ani jej poprzednik prawny, co skutkowało nieważnością całej umowy ustanawiającej na rzecz pozwanej spółdzielni prawo użytkowania wieczystego i przenoszącej na nią nieodpłatnie własność budynku.

W skardze kasacyjnej pozwana Spółdzielnia zarzuciła naruszenie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 503 k.c., art. 58 § 1 k.c., art. 192 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 202 k.p.c., art. 382 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Skarżąca oparła wniosek o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłankach z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c., podnosząc, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne oraz postępowanie dotknięte było nieważnością.

Zdaniem skarżącej ważne zagadnienia prawne, które wystąpiły w niniejszej sprawie dotyczą problemu, czy sąd orzekający w sprawie o ustalenie nieważności umowy może wypowiadać się o spełnieniu innych niż ważność czynności prawnej przesłanek umożliwiających nabywcy prawa skorzystanie z rękoi wiary publicznej ksiąg wieczystych, czy też jest to materia zastrzeżona dla postępowania przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. A ponadto czy ochrona przewidziana w art. 5 i 6 u.k.w.h. w odniesieniu do nabycia prawa własności budynku na nieruchomości uzależniona jest od faktu ujawnienia budynku w dziale I-0 księgi wieczystej, czy też wystarczy, że fakt ten wynika z dokumentów księgi wieczystej. Kolejnym zagadnieniem jest zdaniem skarżącej problem wzajemnego stosunku sporu prowadzonego na skutek powództwa z art. 189 k.p.c. i powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. opartego na twierdzeniu, że umowa stanowiąca podstawę wpisu jest nieważna.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego

zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym.

Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecnictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Trzeba przy tym uwzględnić, że skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, a ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy przy jej rozpoznaniu jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym, czy wątpliwościami prawnymi i pozwalać na ich rozstrzygnięcie.

Tych wymagań nie wypełniają należycie zagadnienia przedstawione przez pozwanego, które zostały już rozstrzygnięte w orzecnictwie.

Za akceptowany i utrwalony uznać należy pogląd o odmienności powództw przewidzianych w art. 189 k.p.c. oraz art. 10 u.k.w.h. wynikającej z odrębności ich podstawy prawnej, różnej funkcji obydwu procesów, a także z rozszerzonej prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo z art. 10 ust. 1 u.k.w.h. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 15 marca 2006 r., III CZP 106/05, wskazując na te odrębności stwierdził, że sprawa z powództwa przewidzianego w art. 10 ust. 1 u.k.w.h. nie może być kwalifikowana jako odmiana sprawy o ustalenie prawa lub stosunku prawnego, bowiem jej przedmiotem nie jest wyłącznie roszczenie o ustalenie stosunku prawnego lub prawa lecz przede wszystkim doprowadzenie księgi wieczystej do jej rzeczywistego, a więc aktualnego w dacie orzekania, stanu prawnego. O ile przesłanką żądania zgłoszonego na podstawie art. 189 k.p.c. jest istnienie interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, o tyle w przypadku powództwa przewidzianego w art. 10 ust. 1 u.k.w.h., przesłanka interesu prawnego nie ma charakteru samodzielnego i nie zachodzi potrzeba badania tego interesu. Natomiast w przypadku powództwa

wytoczonego na podstawie art. 189 k.p.c. konieczne jest wykazanie, że bez wyroku ustalającego istnienie albo nieistnienie stosunku prawnego lub prawa powód narażony byłby na niekorzystny skutek prawny. W uchwale tej Sąd Najwyższy skonstatował, że skoro źródłem legitymacji procesowej przy powództwie o ustalenie (art. 189 k.p.c.) jest interes prawny powoda w ustaleniu prawa, które według jego twierdzeń mu przysługuje, natomiast w przypadku powództwa wytoczonego na podstawie art. 10 u.k.w.h. chodzi o prawo obrazujące stan prawny nieruchomości w szerokim tego słowa znaczeniu, a więc obejmujący także roszczenia przewidziane w art. 16 u.k.w.h., to nie może budzić wątpliwości, że przedmiot żądań, z jakimi powód występuje, wytaczając powództwo na podstawie art. 189 k.p.c. oraz w oparciu o art. 10 u.k.w.h. różni się w sposób zasadniczy. Przy tym krąg osób legitymowanych do wytoczenia powództwa przewidzianego w art. 10 ust. 1 u.k.w.h. jest ograniczony, może bowiem je wytoczyć tylko osoba uprawniona do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej (art. 626² § 5 k.p.c.), natomiast powództwo, którego podstawę stanowi art. 189 k.p.c., może wytoczyć każdy kto ma interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa. Zakres podmiotowy spraw wytoczonych na podstawie art. 10 u.k.w.h. oraz art. 189 k.p.c. jest zatem także różny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2011 r., II CSK 493/10, LEX nr 846046).

Powyższy pogląd stanowi także wyjaśnienie przyczyn niewystępowania w sprawie przesłanek do stwierdzenia nieważności postępowania spowodowanej stanem zawisłości sporu w stosunku do sprawy obejmującej wytoczone wcześniej przez powoda przeciwko pozwanej Spółdzielni powództwo na podstawie art. 10 u.k.w.h.

Pozostałe zagadnienia nie występują w niniejszej sprawie, a rozważania Sądów zahaczające powoływane przez skarżącą kwestie miały charakter uboczny i nie decydowały o kierunku rozstrzygnięcia sprawy. Dotyczą przy tym zagadnień w których istnieje ustabilizowane stanowisko o dopuszczalności badania kwestii związanych z działaniem rękojmi także w innych postępowaniach niż powództwo z art. 10 ust. 1 u.k.w.h. oraz o tym, że rękojmia nie obejmuje zapisów ujętych w dziale I-0 księgi wieczystej.

W konsekwencji nie zachodziły wskazane przez skarżącą przesłanki przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Okoliczności sprawy nie wskazują także na występowanie innych przesłanek przesądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi do merytorycznego rozpatrzenia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 7 oraz § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 461).